

Toimintakertomus 2009

www.kulttuuriakaikille.info
www.kulturforalla.info
www.cultureforall.info

Sisällys

Yhteenveto.....	3
1. Hallinto.....	4
Talous.....	4
Henkilöstö.....	4
2. Asiantuntijatoiminta.....	5
Kouluttaminen.....	5
Kouluttautuminen.....	6
3. Saavutettavuuskartoitusten tekeminen.....	7
Laajennusta tarjontaan.....	7
Seurantakyselystä tietoa kehittämistyön.....	7
Invalidiliiton ESKEH-arviointimenetelmä valmistui.....	8
4. Kulttuuria kaikille -verkkopalvelu.....	8
Uusi tietomateriaali.....	8
Sähköpostilista ja asiantuntijaverkosto.....	9
5. Kansainvälinen toiminta.....	10
Pohjoismainen museoiden saavutettavuusverkosto.....	10
6. Artikkeleja.....	11
7. Valtion taidemuseon kehittäminen.....	11
Kaikkien taidemuseo -seuranta.....	11
Henkilöstökoulutukset.....	12
Kiinteistöihin liittyvät asiat ja apuvälinehankinnat.....	12
Uudella menetelmällä kävijäpalautetta.....	13
Välittäjänä järjestöjen ja museoiden välillä.....	13
Tukena hankkeissa ja kysymyksissä.....	14

Kannen kuva Sari Salovaara: Käyttäjäpalautetta Ateneumin taidemuseosta

Yhteenveto

Vuonna 2009 Kulttuuria kaikille -palvelussa olivat suurennuslasin alla mm. saavutettavuuskartoitukset. Haluttiin kokeilla, voisiko niitä toteuttaa vaihtoehtoisesti kevyenä ”pikaversiona” ja kokeiltiin uutena teatterin kartoittamista. Entä minkä verran saavutettavuuskartoituksesta on hyötyä tilaajalle? Seurantakyselyssä kartoituksia teettäneet museot kertoivat näkemyksistään, jotka koottiin raportiksi. Uusia saavutettavuuskartoituksen teettäjiä olivat Sagalundin ja Taalintehtaan museot.

Valtion taidemuseon Saavutettavuus- ja diversiteettistrategian julkistaminen oli alkuvuonna suuren yhteisponnistuksen tulos. Kuitenkin *Kaikkien taidemuseo* -strategia oli vasta alku Valtion taidemuseon sisäiselle kehittämiselle, jossa Kulttuuria kaikille -palvelulla on keskeinen rooli vielä vuosien ajan.

Yhteydenpitoa teatterialan toimijoihin haluttiin tehostaa. Heille suunnattiin vuonna 2009 *Erilaiset yleisöt* -seminaari. Yhteistyössä Kansallisteatterin, eri vammaisjärjestöjen edustajien ja teatterialan toimijoiden kanssa saatiin seminaari täyteen innostuneita ihmisiä, jotka lähtivät välittömästi suunnittelemaan jatkotoimia.

Mainitsemisen arvoinen oli kehittäminen yleisöpalautteen keräämiseen. Kulttuuria kaikille -palvelu suunnitteli ja kokeili ”tarralappumenetelmää” yhdessä Museoviraston, Ateneumin taidemuseon ja Kulttuurien museon kanssa.

Pohjoismaisessa museoiden saavutettavuusverkostoprojektissa oli Islannin kansallismuseo vetovuorossa. Helga Einarsdottir osallistui Kulttuuria kaikille -sivuston skandinaavisen osion päivitykseen ja laati uutiskirjeen. Keskustelua herätti verkoston toiminnan jatko: olisiko verkoston mahdollista jatkaa kuin ennenkin vai lopettaa ja siirtyä epämuodolliseen yhteydenpitoon osana Kulttuuria kaikille -palvelun muuta kansainvälistä verkostoa.

Kulttuuriakaikille.info -sivuston uudistamista valmisteltiin tekemällä kysely käyttäjille ja neuvottelemalla selko- ja viittomakielisten osioiden sisällöistä asiantuntijatahojen kanssa. Sivustolle lisättiin jälleen tietomateriaalia, esimerkiksi selkeään taittamiseen liittyvä ohjeistus. Sivuston sähköpostilista on merkittävä viestinnän väline ihmisille, joita kiinnostaa taiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Lista kasvoi edelleen, jäseniä oli 2009 vuoden lopulla jo päälle 370.

1. Hallinto

Kulttuuria kaikille -palvelun hallintojärjestelyt olivat koko vuoden 2009 pohdintojen alla. Hallinnonuudistuksen tarvetta ja mahdollisuutta käsiteltiin yhteistyössä Kehyksen monikulttuurisuusohjelman, Valtion taidemuseon kehitysjohtajan ja ylijohtajan, opetusministeriön ja Taiteen keskustoimikunnan kanssa. Aivan vuoden loppuun valmistui ratkaisu: vuonna 2010 Kulttuuria kaikille -palvelun katon alle yhdistetään monikulttuurisuusasiantuntijan työ. Toiminta jatkuu edelleen Valtion taidemuseosta käsin yhteistyössä Suomen museoliiton kanssa.

Kulttuuria kaikille -palvelu on Valtion taidemuseossa osa Kehittämisen ja yhteiskuntasuhteiden yksikköä Kehyksen toimintaa. Kulttuuria kaikille -palvelun talouden perusta on opetusministeriön tuki, jota Valtion taidemuseo on yhteistyössä Suomen museoliiton kanssa hakenut ministeriöstä huhtikuusta 2006 lähtien kalenterivuosittain. Hankkeesta vastaa Valtion taidemuseossa kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet KEHYS.

Talous

Vuodesta 2003 vuoden 2006 maaliskuuhun hanketta rahoitettiin kolmevuotisena kehittämisprojektina, jolloin avustuksen suuruus oli 30 000 euroa vuositasona. Kehittämishankkeen päätyttyä avustuksen suuruus 1.4.–31.12.2006 oli 32 000 euroa. Vuonna 2007 avustuksen määrä oli 40 000 euroa, vuonna 2008 52 000 euroa ja vuonna 2009 55 000 euroa. Vuonna 2009 palvelulla oli tuloja asiantuntijapalveluista saatuina palkkioina noin 2500 euroa.

Henkilöstö

Henkilöstö koostuu projektipäälliköistä ja rahatilanteen salliessa projektityöntekijöistä. Kulttuuria kaikille -palvelussa on vuosittain harjoittelijoita eripituisia jaksoja. Vuonna 2009 henkilöstöä oli seuraavasti:

- projektipäällikkö Sari Salovaara, lyhennetty työaika on 82,76 % koko työajasta
- osa-aikainen projektisihteeri Aura Linnapuomi 1.1. - 31.7.2009, työaika 20 tuntia viikossa
- harjoittelija Anne Stolt työssäoppimisjaksolla 2.3. - 3.4.2009 Järvenpään invalidien koulutuskeskuksen kuvallisen ilmaisun koulutusohjelmasta
- korkeakouluharjoittelija Kirsi Kähkönen 1.9. – 30.11.2009, teatteritieteen opiskelija Helsingin yliopistosta

2. Asiantuntijatoiminta

Kulttuuria kaikille -palvelu on kulttuuritoimijoiden ja muiden tahojen käytettävissä taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvissä kysymyksissä. Palvelusta vastataan sähköpostitse ja puhelimitse tiedusteluihin apurahoista, apuvälineistä, yhteistyötahoista, kouluttajista, kartoitusten ja suunnitelmien tekemisestä, opinnäytetöihin liittyvistä kysymyksistä, tietomateriaaleista jne. Kysymyksiä tulee museoista ja muilta kulttuuripalvelujen tuottajilta, oppilaitoksilta, eri alojen opiskelijoilta, kansalaisjärjestöistä ja kuntien sekä valtion hallinnolta, myös yrityksistä sekä joskus toimittajilta. Osa kysyjistä on muualta kuin Suomesta.

Kulttuuria kaikille -palvelu on vuonna 2009 tukenut Tirakkor-teatteriryhmän viittomakielisten esitysten tunnetuksi tekemistä, Turku 2011 -kulttuuripääkaupunkihanketta mm. vapaaehtoistyöohjelman suunnittelussa, Kuuloliittoa teatterin tekstittämiseen liittyvän koulutushankkeen suunnittelussa ja Pirkanmaan festivaaleja saavutettavuushankkeen perustamisessa.

Myös muut kuin kulttuuripalvelujen tuottajat ovat kääntyneet Kulttuuria kaikille -palvelun puoleen. Apua annettiin Tampereen Likkojen lenkin esteettömyyssuunnitteluun ja Suomen Ratsastajainliiton julkaiseman esteettömyysoppaan koostamiseen.

Projektipäällikkö ja varajäsenenä projektisihteeri osallistuivat Selkokeskuksen neuvottelukuntaan, joka ideoi ja koordinoi selkosovellutusten parissa tehtävää työtä. Samoin osallistuttiin Näkövammaisten kulttuuripalvelun kuvailemisen kehittämistä käsittelevään työryhmään, Kulttuuria kaikille -palvelu/Kehys on osallistunut myös Suomen Design for all -verkoston toimintaan. Opetusministeriö kutsui Sari Salovaaran Taiteen kulttuuri ja saavutettavuus -työryhmän asiantuntijajäseneksi. Työryhmän kausi on 1999-2011.

Kouluttaminen

Kulttuuria kaikille -palvelu suunnitteli ja toteutti marraskuussa 2009 teattereille suunnatun Kansallisteatterin tiloissa pidetyn saavutettavuuskoulutuksen *Erilaiset yleisöt*. Yhteistyö Kansallisteatterin, eri vammaisjärjestöjen edustajien ja teatterialan toimijoiden kanssa edesauttoi onnistumista. Seminaariin osallistui 32 teatteri-, tanssitaikulttuurialan toimijaa ja opiskelijaa sekä yhteensä 13 puhujaa. Korkeakouluharjoittelija Kirsi Kähkönen osallistui tilaisuuden järjestämiseen ja kirjoitti seminaarista raportin. Seminaarista kerätty palaute oli positiivista ja etenkin saavutettavuuskartoitus, viittomakielinen varjotulkkauksen ja yleisötyö herättivät kiinnostusta. Negatiivista palautetta tuli viittomakielen tulkkien sijoittamisesta huonolle paikalle ja keskustelulle varatusta liian vähäisestä ajasta.

Kulttuuria kaikille -palvelusta Sari Salovaara on osallistunut suunnittelijana ja/tai alustajana koulutustilaisuuksiin, joiden järjestäjiä olivat Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry, viestinnän ja markkinoinnin alan yritykset Hahmo Design, Gruppo ja Pinkeminence, ammattikorkeakoulut HUMAK ja Metropolia, Kulttuuriyhdistys Suomen EUCREA ry, Kynnys ry, Taideteollinen korkeakoulu, Stundarsin ulkomuseo, Invalidiliitto ry, Suomen museoliitto.

Sari Salovaaran luennot olivat seuraavissa tilaisuuksissa:

- Aamukahvi kulttuuritoimijoille, Tampere 23.3.2009
- Museoliiton verkkosuunnittelukurssi, Helsinki 31.3.2009
- Aamukahvi kulttuuritoimijoille, Lahti 2.4.2009
- Kansalaisuus – osallistuminen, Helsinki 3.4.2009
- Kaikkien taidemuseo -strategian julkistus, Helsinki 28.4.2009
- Lyft blicken, Uppsala, 14.5.2009
- Cross over -festivaali, Helsinki 6.6.2009
- Esteettömyyskartoittaja-koulutus, Helsinki 8.9.2009 ja 21.9.2009
- HUMAKin kulttuurituottajaopiskelijat, Helsinki 25.9.2009
- Saavutettava festivaali, Tampere 20.10.2009
- Krångligt på museet, Stundars 23.10.2009
- Erilaiset yleisöt -iltapäiväseminaari teattereille, Helsinki 13.11.2009
- Museopedagogiikka TAIK, Helsinki 26.11.2009
- Metropolian konservointiopiskelijat 8.12.2009

Kouluttautuminen

Aura Linnapuomi ja Sari Salovaara osallistuivat kevään aikana Museoliiton järjestämälle kurssille ”Verkkosivuston kehittäminen projektina - konseptin määrittelystä ylläpitosuunnitelmaan”. Osana koulutusta tehtiin Kulttuuria kaikille -palvelun sivustouudistukselle projektisuunnitelma.

Projektipäällikkö osallistui asiantuntemuksen hankkimiseksi ja ylläpitämiseksi vuoden 2009 aikana seuraaviin koulutuksiin:

- Valtion taidemuseon sisäisiä koulutuksia: Travel- ja Helene-ohjelmat, Saavutettavuus ja diversiteetti 20.5. ja 13.10.
- ESKEH-kartoitusmenetelmä/Invalidiliitto, Hki 19.3.
- Verkkosuunnittelukurssi/Museoliitto, Hki kevät 09
- Ihmisoikeudet ja vammaispolitiikka, Hki 25.3.
- Taidemuseopäivien saavutettavuus-teema, Pori 17.4.
- Selkokieli, Tallinna 13.-14.8.
- Arkistot queer-näkökulmasta, Hki 11.9.
- Art without boundaries, Reykjavik 28.9.
- Kotoutuminen, kolmas sektori, yhdenvertaisuus, Hki 4.11.

Kulttuuria kaikille -palveluun hankittiin uutta tietokirjallisuutta koskien mm. selkokieltä. Palvelun käsikirjasto luokitettiin uudelleen, harjoittelija Kirsi Kähkönen päivitti kirjaluettelon sekä järjesti kirjastohyllyt uuden luokituksen mukaan. Kirjoja on lainattu opinnäytetöiden tekijöille.

3. Saavutettavuuskartoitusten tekeminen

Kartoituksissa kohde tarkistetaan etenkin liikkumis- ja toimimisesteisten kannalta. Raportissa tehdään kehittämissuhteita koskien viestintää, rakennettua ympäristöä, näyttelyjä ja palveluja. Kartoitukset ovat tilaajille maksullisia. Kulttuuria kaikille -palvelu tarjoaa myös verkkosivuillaan tarkistuslistoja kulttuurikohteiden esteettömyyden ja saavutettavuuden arviointiin.

Sagalundin ja Taalintehtaan museot Kemiöstä teettivät kartoitukset syksyllä 2009. Kulttuuria kaikille -palvelu oli myös välittäjänä Kuurojen museon näyttelytilan kartoitus- ja kehittämissuhteessa ja tuki Jenni-Juulia Wallinheimo-Heimosta tehtävässä. Korkeakouluharjoittelija Kirsi Kähkönen osallistui Sagalundin museon kartoitukseen analysoimalla museon verkkosivujen saavutettavuutta.

Laajennusta tarjontaan

Vuonna 2009 Kulttuuria kaikille -palvelussa tarkistettiin kartoitusten tarjontaa ja kehitettiin uutta "kevytversiota", joka palvelisi tilaajia etenkin kohteen viestinnän saattamiseksi ajan tasalle saavutettavuustietojen osalta. Uutuutena kokeiltiin kartoitusta teatteriympäristössä yhteistyössä Ryhmäteatterin kanssa.

Seurantakyselystä tietoa kehittämistyön

Kartoitusten kehittämistyön tueksi tehtiin seurantakysely niille kulttuurikohteille, joissa Kulttuuria kaikille -palvelu on tehnyt kartoituksen vuonna 2005 tai sen jälkeen. Seurantatutkimuksen avulla selvitettiin kartoitusten tilaajien kokemuksia ja näkemyksiä liittyen kartoitusten hyödyllisyyteen, kartoitusraportin sisältöön ja kartoitusmetodiin. Lisäksi tutkimuksen avulla selvitettiin, millaisia konkreettisia tuloksia kartoitukset ovat saaneet aikaan kohteiden saavutettavuudessa.

Seurantakyselyn kohteet olivat 1) Lapin maakuntamuseo, 2) Helsingin kaupungin taidemuseo/Taidemuseo Meilahti, 3) Tammisaaren museo (nykyinen Länsi-Uudenmaan maakuntamuseo), 4) Seurasaaressa ulkomuseo, 5) Rapolanharjun muinaismuistoalue, 6) Louhisaaren kartanolinna, 7) Suomen kansallismuseo ja 8) Stundarsin ulkomuseo. Seurantatutkimus toteutettiin sähköpostitse lomakkeella. Yhtä

lukuun ottamatta kohteet vastasivat kyselyyn. Tutkimustuloksista valmisteltiin raportti johtopäätöksineen.

Invalidiliiton ESKEH-arviointimenetelmä valmistui

Kulttuuria kaikille -palvelu oli mukana saattamassa loppuun Invalidiliiton esteettömyyden arviointimenetelmän ja kartoituslomakkeen kehittämistyötä ESKEH-projektissa. Hankkeessa saatiin aikaan rakennetun ympäristön arvioimiseen sähköinen Excel-pohjainen lomakkeisto sekä opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Pyrkimyksenä oli luoda mahdollisimman standardoitu menetelmä työkaluineen ja mittareineen. Menetelmän pohjalta Metropolia Ammattikorkeakoulu koulutti syksyllä 2009 pilottikoulutuksena yhteistyössä Invalidiliiton kanssa esteettömyyskartoittajia. Kulttuuria kaikille -palvelu osallistui koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen kulttuurikohteiden osalta.

4. Kulttuuria kaikille -verkkopalvelu

Kulttuuria kaikille -palvelun tehtävä on mm. tiedottamalla ja ohjemateriaalia tuottamalla auttaa kulttuurialan toimijoita kehittämään kulttuuripalveluja kaikille saavutettaviksi. Keskeinen väline tiedon välittämisessä on verkkosivusto, www.kulttuuriakaikille.info, sekä sähköpostilista. Kolmikieliset verkkosivut tarjoavat käytännön työkaluja, esimerkkejä ja ohjeita. Ne sisältävät myös selkokielen ja viittomakielen osion. Skandinaavisen osion päivittämiseen ovat osallistuneet museoiden pohjoismaisen saavutettavuusverkoston jäsenet.

Ajankohtaisia taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyviä uutisia Kulttuuria kaikille -palvelu julkaisi suomenkielisessä sivuston osassa 54 kpl, skandinaavisessa osassa 22 kpl ja englanninkielisessä 38 kpl.

Vuonna 2009 Kulttuuria kaikille -sivuston uudistamisprosessi aloitettiin tekemällä projektisuunnitelma ja anomalla rahoitusta. Uudistamisen pohjustaminen jatkui lähettämällä kysely sivuston toimivuudesta sähköpostilistan jäsenille ja pyytämällä konsultointiapua selkokielisistä sivuista Selkokeskukselta ja viittomakielisistä sivuista Kuurojen liitolta.

Uusi tietomateriaali

Verkkosivujen Tietoa ja ohjeita -osioon lisättiin uutta materiaalia. Alkuvuodesta Tietoa ja ohjeita -osion Kokemuksia-osiossa julkaistiin palvelun tuottama verkkojulkaisu "Vierailulla Toimivassa kodissa". Julkaisu oli kuvakooste, jossa esiteltiin Helsingin

kaupungin sosiaaliviraston Toimiva koti -yksikössä esillä olevia esteettömän ja turvallisen asumisen ratkaisuja. Ratkaisut ovat sovellettavissa monenlaisiin ympäristöihin. Kesäkuussa samassa osiossa julkaistiin palvelun tuottama kuvakooste ”Vierailulla Vellamossa; Merikeskus Vellamo panostaa hyvään saavutettavuuteen ja viihtyisään ympäristöön”. Kuvakoosteen kuvat oli otettu Valtion taidemuseon henkilöstön virkistysretkellä Vellamossa keväällä

Tietoa ja ohjeita -osion Oppaita-osiossa julkaistiin huhtikuussa palvelun tuottama verkkojulkaisu ”Taitto-ohjeita luettavuuden parantamiseksi”. Marraskuussa julkaistiin kooste sivustolla ja sähköpostilistalla esitetystä palautekyselystä, jossa selvitettiin sivustoon kohdistuvia uudistustoiveita. Joulukuussa julkaistiin aiemmin syksyllä pidetyn seminaarin sisällöistä seminaariraportti ”Erilaiset yleisöt teatterissa”. Samoin joulukuussa julkaistiin nimellä ”Käyttäjäpalautetta tarralapuilla” ne kokemukset, joita saatiin uudesta menetelmästä kerätä palautetta monenlaisilta museokävijöiltä.

Tietoa ja ohjeita -sivun Kulttuuripolitiikka-osioon lisättiin Valtion taidemuseon saavutettavuus- ja diversiteettistrategia ”Kaikkien taidemuseo”. Oppaita-osioon lisättiin Juha Seppälän laatima ohjeistus ”Näkövammaisten erityistarpeet festivaaleilla”, joka käsittelee festivaalien ja erilaisten ulkoilmatapahtumien esteettömyyttä näkövammaisen kannalta. Artikkeleja ja raportteja -osioon lisättiin artikkeleja ja opinnäytetöitä. Osioon lisättiin Outi Ivaskan kirjoittama opinnäytetyö ”Teatteria ilman lihasvoimia! Teatteri-ilmaisun ohjaaja integroiduissa työryhmissä” ja Erkki Kemppaisen laatima Stakesin raportti ”Kohti esteetöntä yhteiskuntaa; Yhteiskuntapolitiikan normatiiviset keinot esteettömyyden edistämiseksi”. Lisäksi osioon liitettiin Marjukka Lampon toteuttama kartoitus yleisötyön tarjonnasta ja tarpeesta suomalaisissa ammattiteattereissa nimeltään ”Koko kansan olohuone” ja Tuuli Rajavuoren pro gradu -tutkielma ”Museoiden saavutettavuustyö 2000-luvun alussa – museotyöntekijän näkökulma”.

Toukokuussa sivuston på skandinaviska -version osiossa ”Guider” julkaistiin vuonna 2000 laadittujen ja vuonna 2008 päivitettyjen oppaiden ”Saavutettava näyttely; Hyvin toimiva näyttely” ja ”Saavutettava opastus; Liikkumis- ja toimimisesteiset kävijät opastetuilla kierroksilla” parannetut ruotsinkieliset käännökset. Sivuston skandinaaviseen osaan lisättiin *Guider*-osioon myös norjalaista tuotantoa olevia ohjeita esim. Daisy-formaatin hyödyntämisestä museon saavutettavuuden edistämiseksi ja ruotsalaista materiaalia kuten tietoa kotiseutumuseoiden saavutettavuuden parantamisesta: *Tolv sätt att göra hembygdsgården tillgänglig*. Ruotsalaisen ohjeistuksen englanninkielinen käännös linkitettiin englanninkieliseen sivuston osaan: *Twelve steps to make local heritage museums accessible*.

Sähköpostilista ja asiantuntijaverkosto

Kulttuuria kaikille -palvelun sähköpostilistalle liittyi vuoden 2009 aikana huomattava määrä uusia jäseniä, vuoden lopulla jäseniä oli 372. Listalle liitytään palvelun verkkosivuilla ja sen kautta tavoittaa muut listalle liittyneet. Aura Linnapuomi

projektisihteerinä seurasi jäsenistön kehitystä ja listan aktiivisuutta työsuhteensa keston ajan tammikuusta heinäkuun alkuun asti. Listalle liittyi 86 jäsentä aikavälillä 3.1.–3.7.2009. Aikavälillä 2.2–30.6.2009 18 henkilöä poisti sähköpostiosoitteensa listalta. Projektisihteerä lähetti yhteensä 29 viestiä listalle aikavälillä 7.1.-25.6.2009. Projektipäällikkö ja muut listan jäsenet lähettivät yhteensä 36 viestiä listalle aikavälillä 30.1.–29.6.2009. Pohjoismaisen museoiden saavutettavuusverkoston vuoden 2009 koordinaattori Helga Einarsdottir lähetti listalle 18 viestiä aikavälillä 30.1.–3.6.2009. Ylivoimaisesti suurin osa listan jäsenistä on suomalaisia, osa on muista pohjoismaista sekä muualta Euroopasta.

Kulttuuria kaikille -palvelu on jo aiempina vuosina kerännyt tietoja henkilöistä, joista muodostuu kansallinen kulttuurialan saavutettavuuteen keskittyvä asiantuntijaverkosto. Verkoston jäsenten profiilit ja yhteystiedot ovat tarjolla Kulttuuria kaikille - verkkosivuston kautta.

5. Kansainvälinen toiminta

Kulttuuria kaikille -palvelu osallistuu kansainvälisiin verkostoihin ja yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoitteena on taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden lisääminen. Vuorovaikutus muualla Pohjoismaissa, Euroopassa sekä Yhdysvalloissa ja Aasiassa toimivien saavutettavuusasiantuntijoiden kanssa on säännöllistä. Lisäksi Kulttuuria kaikille - palveluun tulee kysymyksiä erilaisista organisaatioista ulkomailta, esim. Saksasta Tübingenin yliopistosta etsittiin tutkimustietoa selkokielestä, Virosta näkövammaisjärjestöstä suomalaisista näkövammaisille kehitetyistä ratkaisuisista museoissa, Iso-Britanniasta pyydettiin osallistumaan Jody Award -tunnustuksen palkintoraatiin, Kanadasta kysyttiin ohjelmateriaaleja esteettömän näyttelyn suunnitteluun jne.

Pohjoismaisen museoiden saavutettavuusverkosto

Kulttuuria kaikille -palvelu on toiminut Pohjoismaisen museoiden saavutettavuusverkoston kotipesänä ja tukijana. Verkoston käynnistänyt projekti päättyi vuoden 2007 lopulla. Verkoston toimintaa jatkettiin siten, että sitä on sivutoimisesti vetänyt yksi vuosi kerrallaan jokin jäsenmuseoista. Ruotsin vetovuoron jälkeen vuonna 2009 vetäjänä toimi Islannin kansallismuseo ja siellä Helga Einarsdottir. Verkosto on saanut käyttää Kulttuuria kaikille -sivuston skandinaavista osiota kotisivuinaan. Verkoston uutiskirje on luettavissa osoitteessa <http://kulttuuriakaikille.info/news.php?aid=12306&k=11097>.

Kulttuuria kaikille -palvelu on osallistunut yhteydenpitoon verkoston kanssa ja tukenut tapahtumasuunnittelua. Verkoston kulloinenkin vetäjä on ohjeistettu verkkosivujen päivittämiseen ja annettu teknistä tukea. Verkosto ei saanut hakemaansa pohjoismaista lisärahoitusta yhteiseen toimintaan, joten Kulttuuria kaikille -palvelu päätyi omalta osaltaan suosittelemaan verkoston sulauttamista osaksi koko Kulttuuria kaikille -verkostoa vuodesta 2010 lähtien.

6. Artikkeleja

Nordisk museologi -julkaisussa 2009:1 julkaistiin Sari Salovaaran ja Diana Waltersin (Göteborgin yliopisto) artikkeli *Revisiting the welfare model; Museums and Disability in the Nordic countries*. Vammaisjärjestö Kynnys ry julkaisee lehteä, jonka kulttuuria käsittelevä teemalehdessä 4/2009 julkaistiin Sari Salovaaran koostamat kulttuurin ajankohtaisuutiset. Ruotsalaisessa Dialog-lehdessä (Hösten 2009), julkaistiin osiossa *Aktiviteter med tillgänglighet i Norden* Sari Salovaaran kooste Suomen tarjonnasta. Ruotsin Riksställningar valmisteli seminaarijulkaisua, jossa olisi mukana Sari Salovaaran *Lyft blicken* -seminaarissa Uppsalassa toukokuussa pitämä puheenvuoro. Kuuloviesti-lehti 6/2009 julkaisi Sinikka Pihlamaan artikkelin *Erilaiset yleisöt teatterissa*. Artikkelin käsittelevä Kulttuuria kaikille -palvelun järjestämä samannimistä seminaaria.

7. Valtion taidemuseon kehittäminen

Kulttuuria kaikille -palvelu on osa Kehittäminen ja yhteiskuntasuhteet -yksikkö Kehyksen toimintaa. Projektipäällikkö ja projektisihteeri osallistuivat Kehyksen suunnittelu- ja seuranta- asiakirjojen laadintaan ja tarpeen mukaan yksikön eri hankkeisiin. Kulttuuria kaikille -palvelu teki myös yhteistyötä Kehyksen kulttuurivähemmistöprojektin kanssa, jota koordinoi Umayya Abu-Hanna.

Vuonna 2009 suunniteltiin Kulttuuria kaikille -palvelun hallinnonuudistusta. Monikulttuurisuusosaamiseen liittyvä resurssi haluttiin sisällytettäväksi osaksi Kulttuuria kaikille -palvelua, joka näin muodostaisi yhtenäisen kulttuuripoliittisen perustoimijan vastaten mm. ikääntymisen ja monikulttuuristumisen tuomiin haasteisiin. Vuoden lopussa päätös oli valmis ja Kulttuuria kaikille -palvelu siirtyi vuoteen 2010 uusin mahdollisuuksin, edelleen osana Kehyksen toimintaa.

Kaikkien taidemuseo -seuranta

Valtion taidemuseon saavutettavuus- ja diversiteettistrategia ”*Kaikkien taidemuseo*” julkaistiin helmikuussa. Strategian keskeisiä kohteita ovat taidemuseotoiminnan

sisällöt, henkilöstön kulttuurienvälinen osaaminen, kumppanuudet ja verkostoituminen, syrjimättömän ja monimuotoisen yhteiskunnan rakentaminen ja kannustajana toimiminen koko taidemuseoalalle. Valtion taidemuseo on sitoutunut strategian tavoitteisiin ja Kehys-yksiköllä on velvollisuuksia tukea ja seurata täytäntöönpanoa. Käytännön keinona Kulttuuria kaikille -palvelun edustaja osallistui tuloskeskusteluihin Ateneumin ja Sinebrychoffin taidemuseoissa sekä Kuvataiteen keskusarkistossa. Samoin Kulttuuria kaikille -palvelun oli koollekutsujana ja sihteerinä ensimmäisessä eri henkilöstöryhmiä yhteen kokoavassa saavutettavuutta käsitelleessä kokouksessa. Kokouksia on tarkoitus järjestää kaksi vuodessa, käsitellä ajankohtaisia asioita ja auttaa eri yksiköitä pitämään saavutettavuusnäkökulmaa esillä ja seurannassa.

Henkilöstökoulutukset

Kulttuuria kaikille -palvelu oli järjestämässä koko Valtion taidemuseon henkilöstölle suunnattuja saavutettavuus- ja diversiteettikoulutuksia. Ensimmäinen oli 25.5. Kiasman seminaaritulossa. Puhujina olivat monikulttuurisuusasiantuntija Umayya Abu-Hanna sekä taiteilija ja vammaisaktivisti Jenni-Juulia Wallinheimo-Heimonen. Abu-Hanna käsitteli monikulttuurisuustyön kysymyksiä ja Wallinheimo-Heimonen taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta sekä saavutettavuutta osana teoksen valmistusprosessia. Koulutukseen osallistui yhteensä 32 henkeä (11 Kehyksestä, 1 Ateneum-salista, 3 HaPasta, 1 Sinebrychoffin taidemuseosta, 7 Kiasmasta, 3 Ateneumista, 3 konservoinnista, 2 ylijohtajan kansliasta, 1 Kuvataiteen keskusarkistosta, sekä lisäksi 2 harjoittelijaa Kiasmasta).

Toinen henkilöstökoulutus oli Ateneum-salissa 13.10. puhujana FM psykologi Tuija Matikka. Hän puhui otsikolla *Miksi kiltitkin syrjii erilaisia* siitä, miten alkukantaisista erilaisuutta torjuvista aivomekanismeista voi tulla tietoiseksi ja päästä niistä yli. Koulutukseen osallistui lähinnä Ateneum-rakennuksessa työskenteleviä VTM:n työntekijöitä.

Kiinteistöihin liittyvät asiat ja apuvälinehankinnat

Kulttuuria kaikille -palvelu suunnitteli ja toteutti yhteistyössä Valtion taidemuseon kiinteistöpäällikön Jari Paavilaisen kanssa VTM:n kiinteistöihin liittyviä hankintoja. Toukokuussa 2009 Inva-apuväline Oy:stä tilattiin rollaattorit ja kävelykepit Ateneumin taidemuseoon, Nykyaiteen museo Kiasmaan ja Sinebrychoffin taidemuseoon. Jokaiseen museoon tuli yksi kappale rollaattoria (merkki City-rollaattori) ja yksi kappale kävelykeppiä (merkki Kowsky Derby). Kehys teki myös investointiesityksen 10 evakuointituolin hankkimisesta, jotta hätäpoistuminen museoiden tiloista helpottuisi. Vuoden lopulla tuoleja päätettiin tilata kokeeksi kolme kappaletta. Hankittiin myös valmistajilta tietoja sekä esittelykappaleita korkeahkoista liikkumisesteisille soveltuvista Ateneumin museosaleihin sijoitettavista istuimista. Ateneumin taidemuseo teki

investointiesityksen 12 kappaleesta Artek 403 -tuolia 50 cm korkuiseksi korotettuna ja sai luvan hankkia tuoleja.

Ateneum-salin tuottajan Mikä Väyrysen kanssa käytiin keskusteluja salin esteettömyyden parantamisesta esim. liittyen hätäpoistumiseen. Sinebrychoffin taidemuseota varten kerättiin hinta- ja muita tietoja opastettujen kierrosten kuulon apuvälineistä mahdollisten tulevien hankintojen tueksi. Samoin kerättiin pda-laitteiden käyttöä museoissa koskevaa tietoa.

Ateneumin kokoelmanäyttelyn äänioppaan sisältöä samoin kuin Picasso-näyttelyn ääniopasta sekä laitteiden toimivuutta arvioitiin näkövammaisen henkilön kannalta. Palautetta antoi Kirsti-Sisko Salonen Näkövammaisten keskusliitosta. Palaute välitettiin Ateneumin taidemuseon henkilökunnalle sekä opastusten käsikirjoittajalle Satu Itkoselle.

Uudella menetelmällä kävijäpalautetta

Kulttuuria kaikille -palvelu järjesti yhdessä Museoviraston saavutettavuustyöryhmän kanssa tilaisuuden, jossa testattiin käyttäjäpalautteen keräämistä Ateneumin taidemuseon kokoelmanäyttelystä. Tarkoituksena oli kokeilla yleisöpalautteen keräämistä näyttelyn saavutettavuudesta ”kevyellä ja konkreettisella metodilla”. Saadusta palautteesta koostettiin ppt-esityksenä yhteenveto, jota esiteltiin Ateneumin taidemuseon henkilöstölle kesäkuussa ja elokuussa. Palautteenkeräämistapa sai runsaasti positiivista palautetta. Toinen metodin kokeilu oli Kulttuurien museossa, koordinoijana Museovirasto. Joulukuussa kävijäpalautetta kerättiin uudelleen Ateneumissa, jolloin fokuksessa oli museoon saapuminen ja vaihtuvien näyttelyiden tiloissa liikkuminen. Kulttuuria kaikille -palvelu osallistui joulukuun tilaisuuden järjestelyihin mm. dokumentoimalla, etsimällä koehenkilöitä ja osallistumalla suulliseen palautteenantoon. Koordinoijaksi Ateneum palkkasi Satu Itkosen. Kolmen menetelmäkokeilun pohjalta Kulttuuria kaikille -palvelu koosti menetelmästä esittelyn ja julkaisi sen verkkosivuillaan.

Välittäjänä järjestöjen ja museoiden välillä

Kulttuuria kaikille -palvelu pohjusti yhteistyötä Näkövammaisten keskusliiton ja Valtion taidemuseoiden välillä. Palvelu oli yhteydessä Ateneumin, Kiasman ja Sinebrychoffin museolehtoreihin ja selvitti museoiden yhteistyöhalua näkövammaisille suunnattujen ääniopastuksen nauhoittamisen suhteen; Näkövammaisten keskusliiton jäsenpalvelupäällikkö Markku Möttönen oli kiinnostunut nauhoittamaan museoissa järjestettäviä näkövammaisille suunnattuja opastuksia Keskusliiton jäsenyhdistysten äänilehtien käyttöön. Kulttuuria kaikille -palvelu pohjusti museoiden suuntaan kyseistä ideaa ja tarjosi Möttösen käyttöön museolehtoreiden yhteistiedot varsinaisia käytännön järjestelyitä varten.

Valtion taidemuseon lakinainen Tuula Hämäläinen teki Kulttuuria kaikille -palvelun pyynnöstä edellä mainittua opastusten nauhoittamista varten sopimus pohjat. Sopimus pohjia tehtiin kaksi kappaletta, koska museon ja Näkövammaisten keskusliiton välisen sopimuksen lisäksi tarvittiin sopimus, jossa opas luovuttaa omat tekijänoikeutensa museolle. Sopimus pohjat luovutettiin Näkövammaisten keskusliiton käyttöön.

Kulttuuria kaikille -palvelu kannusti Näkövammaisten keskusliittoa mainostamaan jäsenyhdistyksilleen Kiasman verkkosivuilla olevaa *OIKEILLA JÄLJILLÄ* -ääniopasta.

Tukena hankkeissa ja kysymyksissä

Kulttuuria kaikille -palvelu tiedotti Sinebrychoffin taidemuseossa toteutetuista saavutettavuusaiheisista uudistuksista. Museon lipunmyynnistä yleisö saa 2009 lähtien rakennuksen kosketeltavan kohopohjakartan lainaksi. Rakennuksen ja museon historia on tarjolla luettavaksi pistekirjoituksella. Neljästä museon kokoelmaan kuuluvasta maalauksesta oli tehty kohokuvat, jotka ovat esillä maalausten yhteydessä museon toisessa kerroksessa. Kyseisten maalausten esittelytekstit ovat tarjolla myös pistekirjoituksella.

Sinebrychoffin taidemuseoon Ruotsista tullessa näyttelyssä *"Altistu taiteelle! Hollantilaisia mestareita Hallwyllin museosta"* oli harvinaisen paljon saavutettavuuteen liittyvää tarjontaa. Näyttelyssä oli esim. maalauksesta tehty 3-ulotteinen kopio, kosketeltava hedelmäasetelma. Lisäksi näyttelystä oli tehty ääniopastus suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Hallwyllin kokoelmaan kuuluvasta pikkutyttöä esittävästä maalauksesta oli valmistettu kosketeltava versio, josta voi tunnistella tytön vaatetusta, korua ja hiuksia. Näyttelysaleissa oli kuunneltavana maalausten ääniä; meren pauhua, lintujen laulua ja kellon raksutusta seinällä. Kulttuuria kaikille -palvelu dokumentoi näyttelyä ja jakoi tietoa käytetyistä moniaistisista menetelmistä eteenpäin.

Kulttuuria kaikille -palvelu on myös toimittanut tietomateriaalia ja kuvia henkilökunnalle esim. luentoa varten sekä ollut keskusteluapuna saavutettavuuteen liittyvissä kysymyksissä esim. yleisöpalvelupäällikön kanssa.